

Ostarimo i ostanimo u Dubrovačkom primorju

U sklopu programa Zdrave županije i obrade pet odabranih prioriternih zdravstvenih problema, Zavod za javno zdravstvo sudjelovao je u izradi kvalitativne analize potreba starih ljudi u Dubrovačkom primorju

Prema popisu stanovništva 2001. godine udio stanovnika Dubrovačkog primorja starijih od 65 godina iznosi 25,7 posto, dok u županiji on iznosi 15,9 posto. Kako starija populacija ima specifične zdravstvene potrebe (poboljšavanje od kroničnih nezaraznih bolesti, smanjena pokretljivost, demencija, poremećaji kognitivnih funkcija, itd.) i specifične socijalne potrebe (problem osamljenosti, lošija financijska potpora i sl.), broj kućnih posjeta kroničnim bolesnicima u Dubrovačkom primorju, a to je uglavnom starije stanovništvo, iznosi 450 posjeta na 1000 stanovnika, u odnosu na 200 posjeta na 1000 stanovnika u županiji. Sve to govori o velikoj potrebi za skrbi i njegovom u ovom području gdje patronažne sestre tek neznatno zadovoljavaju stvarne potrebe starijih ljudi za uobičajenim oblicima pomoći socijalne skrbi.

Poljoprivredne površine kao jedan od izvora prihoda slabo su obrađene i iskorištene s obzirom na dob i financijske mogućnosti starijih osoba. Na selu je slaba opskrba životnim potrebštinama, jer nakon privatizacije praktično su nestale seoske trgovine. Stariji stanovnici sela nemaju vozila, ne samo zbog svoje financijske situacije već i zbog dobi i zdravstvenog stanja. Sela su međusobno udaljena i prometno izolirana. U većinu sela autobus dolazi jednom ili najviše dva puta dnevno. Za svaku veću kupnju nužan je odlazak u veća središta koja su od većine sela udaljena u prosjeku 10 – 20 km. Jednako je udaljen i obiteljski liječnik, ljekarna i patronažna služba. Najbliže službe za njegu te skrb i pomoć u kući udaljene su u prosjeku 45 km, kao i sekundarna zdravstvena zaštita i bolnica. I domovi umirovljenika, s ionako nedovoljnim kapacitetima, također su udaljeni oko 45 km od većine sela. Obitelji koje žive i rade u gradu u mogućnosti su posjetiti roditelje jedino vikendima. Prometna izolacija i slaba povezanost sela s gradom dodatno otežava starijim osobama dostupnost različitim institucijama i sadržajima, zbog čega se oni osjećaju napušteno i usamljeno.

Provedenim istraživanjem bilo je obuhvaćeno trinaest domaćinstava starijih samih osoba

koje su socijalno najugroženije i žive u najudaljenijim djelovima općine. Većina domova koje smo posjetili opremljena je svim potrebitim uređajima i kućanskim aparatima, od televizora, telefona, štednjaka na plin i struju i peći na drva, perilica za rublje. Ispitanici su nas dočekali raspoloženi i voljni za razgovor, jer nas je patronažna sestra prethodno najavila. Uspostavljena je dobra komunikacija iz koje smo dobili potrebite informacije.

Većina osoba prima ili naslijeđenu mirovinu pokojnog supruga i/ili jedan od oblika socijalne pomoći, a neki nemaju nikakva primanja, već ovise o financijskoj pomoći djece. Iako žive sami, s djecom uredno održavaju kontakte telefonom. Viđaju se uglavnom u dane vikenda kada im oni donose namirnice i ostale potrebštine dostatne

do sljedećeg dolaska. Neki se s djecom viđaju tek jednom ili dva puta godišnje ili rjeđe, jer im djeca žive u drugim zemljama i kontinentima.

Usprkos samačkom životu ne žele napustiti svoj dom i okruženje da bi otišli djeci ili u neku odgovarajuću ustanovu. Premda otežano pokretni, uspijevaju zadovoljiti minimum svojih egzistencijalnih potreba oko održavanja vlastite higijene, higijene životnog prostora...

Kod dijela starih je izražena usamljenost pa i depresija, plaču u razgovoru. Iskazuju želju za povremenim druženjem uz neobavezan razgovor.

Postoji lokalna samoorganiziranost, uz razvijen osjećaj međusobnog uvažavanja i poštivanja među ljudima u selima gornjega Primorja. U tome ključne uloge imaju poštar,

pekar i po pozivu susjedi. Osim donošenja mirovine poštar po potrebi plaća i račune, a pekar uz dostavu kruha donosi i novine ili neke druge potreštine. Potrebu za pomoći u kući iskazuju samo za teže fizičke poslove kao što je okopavanje vrta (baštine), proširanj robe, u nekim slučajevima čišćenje kuće.

Na pitanje o odlasku u dom umirovljenika svi su anketirani odgovorili negativno. Ipak,

u nemogućnosti drugog izbora spremni su i to prihvatiti: »Ako posve onemoćam, onda se nema kud – nek me stave u dom«.

Stari ljudi odaju želju za ostankom u svojim domovima i svom okruženju. Odlazak u domove svoje djece doživljavaju kao osjećaj suvišnosti i smetnje. Željeli bi revitalizaciju sela (»više čeljadi«), iako su svjesni da je to trenutno neizvedivo.

Iz navedenog je proizišla osnova za

osmišljavanjem poboljšanja kvalitete življenja osamljenih starih osoba i to osnivanjem servisa za pomoć u njihovu vlastitom domu u obliku gerontodomaćice.

Marija Mašanović Worman, dr. med.
Matija Čale Mratović, dr. med.

Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije
zzjz-dubrovnik@du.t-com.hr

Poučna priča gospara Luka

Svoje selo, svoje navike i svoju dnevnu rutinu ne bih mijenjao »ni za Ameriku«

U jedno od sela Dubrovačkog primorja krenula sam u proljeće prošle godine s nakanom da porazgovaram s ljudima starijim od 65 godina, koji tamo žive sami.

Patronažna sestra nije mogla poći sa mnom pa sam, slijedeći njene upute, u obilazak krenula sama. Dundo Luka bio je posljednji ispitanik, kojim sam trebala završiti kvalitativnu analizu za Dubrovačko primorje.

Dan je bio oblačan, prohladan, u zraku su se osjećali mirisi proljeća koji su dopirali iz svakog kantuna. Štura zemlja, podosta travnatih neobrađenih površina, zapuštenih maslina, smokava i loza »divljaka«, koje prerastaju zidove starih napuštenih kuća, i prazna gumna na kojima je prije bujao život, česta su slika na koju nailazite dok putujete kroz gornja sela Primorja.

Cesta je pusta i osim mačaka, kokoši i poneke koze, domaće su životinje ovdje rijetkost jer starima je teško skrbiti o njima. Opterećeni bremenom godina i narušena zdravlja jedino još o sebi mogu voditi računa na primjeren način. Uostalom, s takvom smo slikom i krenuli u ovo istraživanje. No, priča gospara Luka je drugačija.

Čovjek u srednjim sedamdesetim godinama, čvrste građe, kože još uvijek tamne od sunca što svjedoči da puno boravi u prirodi i aktivno provodi vrijeme, pokazao se kao zanimljiv sugovornik. Razgovarali smo u njegovoj staroj kući gdje ga zatekosmo kako popravlja okvire za saće. Gospar Luka je naime pčelar, jedan od rijetkih u selu koji uz poljoprivrednu mirovinu nema drugih prihoda, pa je hobi pretvorio u

dodatni izvor zarade. Dobrog je zdravlja i rijetko kad bolestan, lijekove ne troši, a jedino je u bolnici boravio prije par godina zbog operacije preponske kile. Ne tuži se ni na što, čak ni na samoću. Nikad se nije ženio i ne poznaje drugačiji način života od onog koji provodi.

Osim pčela, voli dosta čitati, vid ga još dobro služi. Uvečer zna uzeti Bibliju i čitati omiljena mu poglavlja. Jedan je od rijetkih sudionika ankete koji još uvijek odlazi u crkvu na misu nedjeljom. Novine posuđuje od policajaca koji rade na obližnjem pograničnom prijelazu.

Na pitanje da li mu u selu nešto nedostaje, kao što je dućan ili više dnevnih autobusnih linija prema najbližem središtu Slanom, odgovara da njemu ništa ne nedostaje. Za dnevnu nabavu kruha ili neku veću kupnju uvijek

se u selu nađe netko voljan donijeti za svakog ponešto, pa i ponuditi prijevoz ukoliko se ukaže potreba.

Kuha i pripravlja obroke sam. Sudeći po objedu za taj dan, vodi računa o zdravoj prehrani. Kupus, salata i riba često se znaju naći na njegovu jelovniku.

U svojoj novoj kući ima sve potrebne uređaje od perilice rublja do hladnjaka, ali ipak najviše vremena voli provoditi u staroj kući na brijegu do koje se treba uspeti uz veliku strminu. Kada ne radi oko svojih pčela, voli pogledati televiziju, sportski program. Nogometne utakmice posebice jer, kako kaže, jedino tamo nema namještanja.

Uredne kontakte održava s većinom mještana, ne druže se kao što su znali prije rata, a najviše je vezan uz obitelj jedne od svojih sestara kod koje ponekad i ode na nedjeljni ručak. U gradu Dubrovniku ima neputove koji omiljenoga dunda zovu i vode na sve veće feste, od krstitki do svadbi. Voli ih i rado im se odazove.

O ratu priča novinarski jednostavno, gotovo bez emocija. Slušajući ga dobiva se dojam kao da se sve to događalo nekom drugom. Boravio je kod rodbine u primorskim mjestima i jedva dočekao povratak svojoj kući. Odlazak rodbini u Grad, čak i na feste, drži velikim »naпорom«. Svoje selo, svoje navike i svoju dnevnu rutinu ne bi mijenjao »ni za Ameriku«.

